

Sygn. akt III AUa 787/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek (spr.)
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2015 r. w Gdańsku

sprawy N. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty socjalnej

na skutek apelacji N. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 marca 2014 r., sygn. akt VII U 1544/13

1. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje N. P. prawo do renty socjalnej od dnia 1 lutego 2013 roku na stałe nie stwierdzając odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz N. P. kwotę 30, 00 (trzydzieści 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt III AUa 787/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 kwietnia 2013 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił N. P. prawa do renty socjalnej, albowiem orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 12 kwietnia 2013 r. nie została ona uznana za całkowicie niezdolną do pracy.

Od decyzji odwołanie wniosła ubezpieczona podnosząc, iż stan zdrowia uniemożliwia jej podjęcie zatrudnienia.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując stanowisko zajęte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku - VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 11 marca 2014 r. oddalił odwołanie (sygn. akt VII U 1544/13).

Sąd Okręgowy orzekał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych.

N. P., urodzona w dniu (...), w dniu 29 czerwca 2012 roku ukończyła Zespół Szkół Publicznych Gimnazjum im. (...) w S..

Wyrokiem z dnia 2 grudnia 2008 roku Sąd Rejonowy Gdańsk Południe w Gdańsku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie o sygnaturze akt VI U 663/08 zmienił orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności z dnia 23 czerwca 2008 roku uznając, iż wnioskodawczyni wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Orzeczeniem z dnia 7 lutego 2011 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności zaliczył wnioskodawczynię do znacznego stopnia niepełnosprawności. Orzeczenie wydano do 28 lutego 2014 roku i stwierdzono w nim, iż ubezpieczona jest niepełnosprawna od dzieciństwa.

W dniu 15 lutego 2013 roku N. P. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o ustalenie prawa do renty socjalnej.

W związku z powyższym stan zdrowia ubezpieczonej oceniany był przez lekarza orzecznika pozwanego, który rozpoznając u wnioskodawczyni upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, zaburzenia zachowania z nieprawidłowym procesem socjalizacji, orzeczeniem z dnia 15 marca 2013 roku uznał, iż stan zdrowia ubezpieczonej nie powoduje jej całkowitej niezdolności do pracy.

Na skutek odwołania skarżącej stan zdrowia ubezpieczonej oceniany był przez Komisję Lekarską pozwanego, która - dokonując tożsamego rozpoznania co lekarz orzecznik – w dniu 12 kwietnia 2013 roku stwierdziła, iż ubezpieczona nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 18 kwietnia 2013 roku pozwany odmówił ubezpieczonej przyznania prawa do renty socjalnej, powołując się na fakt, iż Komisja Lekarska orzeczeniem z dnia 12 kwietnia 2013 roku nie stwierdziła jej całkowitej niezdolności do pracy.

Celem ustalenia, czy stan zdrowia strony czyni ją całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub do momentu jej ukończenia, przy czym przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności o pracy należy ustalić: stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, możliwości wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychiczne, datę powstania ustalonego stopnia niezdolności do pracy, trwałości lub przewidywany okres niezdolności do pracy – konieczne były wiadomości specjalne – a zatem Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych - psychiatry oraz psychologa

Powołani w sprawie biegli rozpoznali u ubezpieczonej następujące schorzenia: upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, mutyzm selektywny.

Po analizie dokumentacji lekarskiej oraz po przeprowadzeniu obserwacji psychologicznej biegły sądowy psycholog stwierdził, iż wnioskodawczyni ma zaburzenia stanu psychicznego (t.j. upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim oraz mutyzm selektywny). Biegły wyjaśnił, że skarżąca ma od dzieciństwa obniżony poziom sprawności umysłowej

w stopniu lekkim, nie zdradza objawów choroby psychicznej, zaburzeń lękowych oraz depresji. Ponadto ubezpieczona nie jest leczona psychiatrycznie, nie korzystała również

z terapii psychologicznej ani socjoterapii. W uzasadnieniu opinii biegły zwrócił uwagę na fakt, iż w okresie szkolnym odwołująca się była wielokrotnie badana psychologicznie oraz pedagogicznie oraz została zakwalifikowana do kształcenia specjalnego z powodu upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim i mutyzmu selektywnego. Biegły nadmieniał również, iż skarżąca ukończyła gimnazjum i nie wykazała motywacji do dalszej nauki.

W ocenie biegłego występujące u ubezpieczonej zaburzenia komunikacji słownej są wybiórcze, polegają na trudnościach w nawiązywaniu rozmowy z osobami nowymi. Biegły podkreślił także, iż z opinii pedagogów i terapeutów wynika, że po okresie oswojenia się

z nowymi osobami, skarżąca porozumiewa się mową spontaniczną. Zdaniem biegłego stan zdrowia wnioskodawczyni nie czyni jej całkowicie niezdolną do pracy mimo naruszenia sprawności organizmu powstałego w dzieciństwie. Biegły zwrócił uwagę na fakt,

iż ubezpieczona została uznana przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania

o Niepełnosprawności za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym z uwagi na O2-P, czyli chorobę psychiczną.

W ocenie biegłego dokumentacja przedłożona do sprawy, jak również stan kliniczny skarżącej w dniu badania nie wskazują na występowanie powyższych zaburzeń u wnioskodawczyni. Wobec powyższego orzeczenie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności nie wpływa na ocenę całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonej.

Biegły psychiatra wskazał w opinii, iż przeprowadzone badanie sądowo- psychiatryczne nie wykazało u ubezpieczonej zaburzeń psychotycznych, nasilonych zaburzeń lękowych czy objawów otępiennych. W ocenie biegłego odwołująca się ma obniżony poziom umysłowy, odpowiadający upośledzeniu w stopniu lekkim oraz objawy mutyzmu selektywnego. Wskazał także, że skarżąca od dzieciństwa przyjęła lękową postawę wobec otoczenia, a następnie ujawniły się objawy mutyzmu selektywnego, które od początku wymagały leczenia specjalistycznego psychiatryczno-psychologicznego, na co brak dowodów. Zdaniem biegłego ubezpieczona jest w znacznym stopniu zaniedbana. Aktualnie skarżąca zaakceptowała funkcjonowanie na zasadach biernej postawy, lecz w sytuacjach jej odpowiadających, przejawia aktywność. Mając powyższe na uwadze biegły nie stwierdził,

by stan zdrowia czynił wnioskodawczynię całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia lub

w trakcie trwania nauki. W ocenie biegłego skarżąca wymaga postępowania wychowawczego, intensywnych form terapii psychologicznej. Wskazana jest również aktywizacja socjalna badanej.

W piśmie procesowym złożonym w Sądzie w dniu 30 stycznia 2014 roku ubezpieczona zgłosiła zastrzeżenia do opinii sporządzonej przez biegłego sądowego psychiatrę – zarzucając, iż biegły błędnie uznał, że stopień naruszenia sprawności organizmu odwołującej się nie implikuje orzekania całkowitej niezdolności do pracy. Ponadto skarżąca wniosła o przeprowadzenie ponownego dowodu z opinii biegłych lekarzy z zakresu psychiatrii na okoliczność stwierdzenia, czy stopień naruszenia sprawności organizmu odwołującego się implikuje orzeczenie jego całkowitej niezdolności do pracy.

W uzasadnieniu pisma skarżąca wskazała, iż schorzenia, na które cierpi, powstały przed 15 rokiem życia. Podkreśliła także, że występuje u niej napadowa senność, poziom umysłowy jest obniżony, kontakt z otoczeniem ograniczony, co w konsekwencji uniemożliwia podjęcie jakiegokolwiek pracy.

W świetle przeprowadzonych dowodów, Sąd I instancji uznał, iż brak jest podstaw do stwierdzenia, że ubezpieczona jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego w okresie dzieciństwa lub nauki. Ustalenia powyższego Sąd dokonał przede wszystkim na podstawie opinii powołanych w sprawie biegłych.

W ocenie Sądu opinie te mogą stanowić podstawę dokonania ustaleń faktycznych w sprawie, bowiem zostały wydane przez biegłych ze specjalności adekwatnych do schorzeń wskazanych przez ubezpieczoną. Nadto opinie te zostały wydane po wnikliwym wszechstronnym badaniu ubezpieczonej, rozważeniu dokumentacji medycznej z przebiegu dotychczasowego leczenia

i odebraniu wywiadu medycznego. Opinie zostały sporządzone w sposób rzeczowy i kompetentny, zawierają jasne, logiczne i przekonujące wnioski i twierdzenia, a nadto zostały uzasadnione w sposób wyczerpujący i zgodny z wiedzą medyczną posiadaną przez biegłych.

Nie uszło uwadze Sądu Okręgowego, iż ubezpieczona w piśmie procesowym wniosła zastrzeżenia do opinii sporządzonej przez biegłego sądowego psychiatrę. W ocenie Sądu wnioskodawczyni nie zdołała jednak skutecznie zdyskwalifikować wniosków płynących z opinii biegłego sądowego psychiatry – bowiem nie przedstawiła żadnych argumentów natury faktycznej, które wskazałyby na błąd w ustaleniach dokonanych przez biegłego czy niekonsekwencje, niespójność wywiedzionych przez niego wniosków. Tym samym zastrzeżenia wnioskodawczyni wyrażają jedynie jej subiektywne stanowisko w sprawie i stanowią niczym nieopartą polemikę z miarodajną opinią biegłego. Z powyższych powodów Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku skarżącej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego psychiatry.

Sąd I instancji wskazał, że w sporządzonej opinii biegli wzięli pod uwagę orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, co jednak nie przełożyło się na uznanie ubezpieczonej za osobę całkowicie niezdolną do pracy w świetle przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd podkreślił, że chociaż bierze pod uwagę orzeczenie o niepełnosprawności strony, to jednak nie ma ono zasadniczego znaczenia dla ustalenia stopnia niezdolności do pracy strony w rozumieniu przywoływanej ustawy. Jak bowiem zauważył Sąd Apelacyjny w Łodzi, niepełnosprawność oznacza nie tylko naruszenie sprawności organizmu, ale również utrudnienie, ograniczenie bądź niemożność wypełniania ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym (vide: wyrok SN z 20.08.2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004/12/213). Nie każda osoba niepełnosprawna jest osobą niezdolną do pracy (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23.06.2006 r., sygn. akt III AUa 1493/05, Pr. Pracy 2006/11/43).

Orzekając w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy oparł się zatem na miarodajnych w jego ocenie opiniach sporządzonych przez biegłych sądowych - psychologa oraz psychiatrę. Sąd stwierdził, iż przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż ubezpieczona nie jest całkowicie niezdolna do pracy, w tym z powodu chorób, które powstałyby w okresach wymienionych w art. 4 ust.1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135 poz. 1268) i nie spełnia przesłanek dla przyznania jej prawa do renty socjalnej.

Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135 poz. 1268) dla otrzymania renty socjalnej konieczne jest łączne spełnienie następujących przesłanek: wystąpienie całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia lub w trakcie studiów doktoranckich albo aspirantury naukowej. Stosownie zaś do treści art. 5 tej ustawy, ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje się na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118, ze zm.), zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach z FUS

Zgodnie z art.12 ustawy o emeryturach i rentach z FUS niezdolną do pracy w rozumieniu ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu, przy czym całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy w tzw. normalnych warunkach. Oznacza to, że możliwość uznania całkowitej niezdolności do pracy jest wykluczona przy zachowaniu choćby ograniczonej zdolności do pracy.

Sąd podkreślił, iż nie ulegało wątpliwości, że ubezpieczona jest dotknięta schorzeniami tj. cierpi na upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim oraz mutyzm selektywny, jednocześnie jednak, jak wynika z opinii przywołanych powyżej biegłych, schorzenia te nie czynią jej całkowicie niezdolną do zatrudnienia.

W opinii sądowej biegły psycholog zwrócił uwagę na fakt, iż ubezpieczona nie zdradza objawów choroby psychicznej, zaburzeń lękowych ani depresji. Nie jest leczona psychiatrycznie, nie korzysta również z terapii psychologicznej oraz psychiatrycznej. Ponadto biegły psycholog zwrócił uwagę na fakt, iż dokumentacja przedłożona do akt sprawy oraz aktualny stan kliniczny odwołującej się nie wskazuje na występowanie u skarżącej zaburzeń, które stanowiły podstawę wydania przez Powiatowy Zespół Orzekania do Spraw Niepełnosprawności orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności skarżącej. Z kolei biegły sądowy psychiatra wskazał, iż u wnioskodawczyni nie występują zaburzenia psychotyczne, nasilone zaburzenia lekowe czy objawy otępienne.

Sąd zauważył również, że specyfika oceny dowodu z opinii biegłych wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez Sąd – który nie posiada wiadomości specjalnych – tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Kryteria oceny tego dowodu stanowią również: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanych w nich stanowisk oraz stopień stanowczości wyrażonych w nich ocen.

Sąd uznał zatem, stosownie do opinii powołanych w sprawie biegłych, a w szczególności mając na uwadze kompetencję ograniczoną w zasadzie do możliwości opiniowania stanu zdrowia ubezpieczonej zgodnie z zakresem posiadanej specjalizacji, iż bez wątplenia stanowisko biegłych wyrażone w sporządzonych opiniach przemawia przeciwko uznaniu ubezpieczonej za niezdolną do pracy z ogólnego stanu zdrowia.

W związku z powyższym, Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona nie spełnia warunków do przyznania prawa do renty socjalnej i na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z cytowanymi przepisami, orzekł, jak w sentencji wyroku, oddalając odwołanie ubezpieczonej jako niezasadne.

Apelację od wyroku wywiodła ubezpieczona, podnosząc, że podczas badania przez komisję lekarską nie współpracowała z lekarzami, na pytania odpowiadała jej matka. Wnioskodawczyni nie może zostać sama w domu, ma duże trudności z nawiązywaniem nowych kontaktów, wymaga stałej opieki i pomocy innej osoby. Dodatkowo, w piśmie procesowym z dnia 8 kwietnia 2014 r. ubezpieczona wskazała placówki, w których uczęszczała na terapię oraz podkreśliła, że w związku z wycofaniem i izolacją społeczną nie jest w stanie świadczyć pracy ani uczestniczyć w zajęciach terapeutycznych – socjologicznych. Ubezpieczona wniosła o skierowanie jej na obserwację w szpitalu psychiatrycznym w celu szczegółowej obserwacji zachowań i faktycznego stanu zdrowia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej N. P. zasługuje na uwzględnienie w sposób skutkujący zmianą zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była prawo N. P. do renty socjalnej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, we wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy poczynił nieprawidłowe ustalenia faktyczne, co skutkowało naruszeniem przepisów prawa materialnego i nieuprawnioną odmową przyznania wnioskodawczyni, legitymującej się wymaganymi ustawowo przesłankami, prawa do renty socjalnej,

Ustalenia faktyczne i rozważania prawne w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo odniósł do przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 40, poz. 229 ze zm.), a w szczególności do treści art. 4 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym prawo do renty socjalnej przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej

do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy i jej stopnia – w myśl art. 5 ustawy o rencie socjalnej – dokonuje się na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Przepis art. 15 powołanej ustawy wskazuje zaś, iż w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy w/w ustawy, w tym art. 12, który zawiera definicję całkowitej oraz częściowej niezdolności do zatrudnienia. Stosownie do przywołanego art. 12 ustawy, całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Jeśli chodzi o ustalenia co do stanu zdrowia wnioskodawcy należy stwierdzić, iż Sąd Okręgowy prawidłowo poczynił je po przeprowadzeniu postępowania dowodowego z udziałem biegłych sądowych o specjalnościach adekwatnych do ujawnionego u wnioskodawcy schorzenia. Ze względu na specjalistyczny charakter wiedzy wymaganej przy ocenie rodzaju schorzeń i stopnia ich zaawansowania decydujących o zdolności danej osoby do pracy sąd zobligowany jest bowiem oprzeć się na opinii biegłych i nie może dokonywać ustaleń we wskazanym powyżej zakresie wbrew wnioskowi wynikającym z prawidłowo sporządzonych i uzasadnionych opinii biegłych sądowych.

Niemniej jednak Sąd odwoławczy uznał, iż przeprowadzone przez Sąd I instancji postępowanie dowodowe nie było wszechstronne, w tym – Sąd Okręgowy bezpodstawnie oddalił wnioski o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii innego lekarza psychiatry, a nadto zaniechał uzyskania dokumentacji medycznej ubezpieczonej z placówek medycznych i poradni zdrowia psychicznego, w których konsultowany był stan zdrowia wnioskodawczyni.

W związku z powyższym Sąd odwoławczy za konieczne uznał przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego, w ramach którego uzyskano: ocenę opisową N. P. za rok terapeutyczny 2008/2009 sporządzoną przez Kierownika Zespołu Terapeutycznego (...) Stowarzyszenia na Rzecz Osób z (...) w S., historię choroby z podmiotu leczniczego (...) + (...)

Sp. z o.o., dokumentację lekarską z (...) w S., historię choroby z Przychodni Poradni Zdrowia Psychicznego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w S., dokumentację psychologiczno-pedagogiczną z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w S., dokumentację ze Środowiskowego Domu Samopomocy w S..

W oparciu o tak uzupełniony materiał dowodowy biegłe sądowe z zakresu psychiatrii i psychologii wydały w dniu 30 kwietnia 2015 r. opinię, rozpoznając u ubezpieczonej naruszenie sprawności organizmu pod postacią mutyzmu selektywnego, upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim, jak również wadę wzroku i wadę wymowy. Biegłe stwierdziły, iż naruszenie tych sprawności organizmu nastąpiło przed ukończeniem przez ubezpieczoną

16 roku życia tzn. powstało i utrzymuje się od okresu najwcześniejszego dzieciństwa, powodując poważne trudności z przystosowaniem społecznym pod postacią znacznie utrudnionych kontaktów z innymi osobami, brakiem nawiązywania kontaktu werbalnego, niewerbalnego i emocjonalnego, szczególnie w nowym otoczeniu z nowo poznanymi osobami. Biegłe wskazały, że wnioskodawczynię cechuje wysoki poziom reaktywności, niska odporność na stres, lek społeczny oraz zachowania opozycyjne, co w znaczący sposób utrudnia w sytuacjach nowych, spostrzeganych jako mało bezpiecznych przez ubezpieczoną, funkcjonowanie w rolach społecznych i zdobywanie nowej wiedzy. N. P. już w okresie dziecięcym doświadczała sytuacji lękotwórczych, z którymi nie była sobie w stanie poradzić i przezwyciężyć ich. Opisane trudności uniemożliwiły jej zdobycie zarówno wiedzy, jak i umiejętności adekwatnych do jej wieku, które mogłyby wykorzystać na rynku pracy.

Z analizy, wskazanego przez Sąd Apelacyjny, okresu od lutego 2013 r. wynika, iż nie nastąpiły po tym czasie żadne zmiany, które istotnie mogłyby wpłynąć na poprawę stanu psychicznego umożliwiającego podjęcie pracy czy zaistnienie na rynku pracy. Dotychczasowe próby terapii i oddziaływanie socjoterapeutycznych nie przyniosły efektów, które sprawiłyby, aby ubezpieczona była zdolna do podjęcia pracy zawodowej

czy umożliwiłyby zaistnienie na rynku pracy. Biegłe podkreśliły, że – jak wynika z literatury przedmiotu – rokowanie co do ustąpienia objawów mutyzmu jest wątpliwe, a tym samym podjęcie pracy zawodowej jest bardzo niepewne, co w takim rozumieniu może czynić N. P. trwale niezdolną do pracy.

Sąd Apelacyjny nie widzi podstaw, by kwestionować rzetelność i prawidłowość wyżej omówionej opinii biegłych. Poszczególni lekarze są ekspertami w swoich dziedzinach i brak jest podstaw do przyjęcia, iż dobrane przez nich metody badania czy dokonana analiza dotychczasowej dokumentacji nie odpowiadają obowiązującym w tym zakresie standardom. Opinia została oparta na starannej ocenie dokumentacji lekarskiej i terapeutycznej, a biegłe oceniły charakter i przebieg procesów chorobowych oraz ich wpływ na możliwość wykonywania przez ubezpieczoną zatrudnienia zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych. Opinia odpowiada również wymogom stawianym przez art. 285 § 1 k.p.c., albowiem została uzasadniona w sposób przystępny i jest zrozumiała dla osób niedysponujących wiedzą medyczną. Wnioski swoje biegli sformułowali jasno i czytelnie. Ocena przedmiotowej opinii prowadzi zatem do konkluzji, iż jest ona miarodajna dla poczynienia ustaleń w przedmiocie zdolności bądź niezdolności wnioskodawczyni do pracy, jak również stopnia ewentualnej niezdolności.

Oddaleniu podlegał wniosek ubezpieczonej o skierowanie jej na obserwację do szpitala psychiatrycznego.

Należy zwrócić uwagę, że o występowaniu i stopniu niezdolności do pracy nie decyduje wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka. Rozstrzygające znaczenie należy przypisać ocenie prawnej dokonanej w oparciu o okoliczności natury medycznej i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne (tak np. wyrok SN z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 64/10).

Podkreślenia wymaga, iż o całkowitej niezdolności do pracy można mówić wówczas, gdy nastąpiła utrata zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Powyższe szczegółowo wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2006 r. (II UK 98/05, OSNP 2007/5-6/77) wskazując, iż przy analizie pojęcia "całkowitej niezdolności do pracy" należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiegokolwiek pracy).

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny, przychyłając się do tezy o całkowitej niezdolności wnioskodawczyni do pracy, zwraca uwagę, iż ubezpieczona nie posiada żadnych kwalifikacji zawodowych, nie kontynuuje też nauki. Biegłe sporządzające opinię

w postępowaniu apelacyjnym były przy tym zgodne, iż ubezpieczona nie jest zdolna do regularnego wykonywania zatrudnienia w celu osiągnięcia wynagrodzenia na otwartym rynku pracy. Ubezpieczona nie radzi sobie w sytuacjach społecznie trudnych. Odmawia uczestniczenia w życiu społecznym np. samodzielnego wyjścia do sklepu, nie podejmuje kontaktu ze znaną osobą, wykazuje zachowania lękowe, silnie dąży do izolacji w sytuacjach społecznych, nie jest w stanie pozostać samodzielnie nawet w miejscu jej znanym ani przemieszczać się samodzielnie w najbliższym otoczeniu. Wymaga ciągłego wsparcia opiekunów zarówno w zakresie komunikacji zachowań społecznych, jak i procesu edukacji i terapii. W czasie pracy umysłowej jest niesamodzielna, wymaga stałej mobilizacji i zachęty, cechuje ją uwaga męczliwa, szybko zniechęca się porażkami lub jakimikolwiek trudnościami. Prezentuje również niski poziom grafomotoryczny, obniżony poziom graficzny pisma, w pisaniu ze słuchu i z pamięci robi liczne błędy, ma trudności w uczeniu się matematyki, słabe myślenie słowno-pojęciowe i przyczynowo-skutkowe.

Odnosząc się do zastrzeżeń organu rentowego do opinii biegłych, a zwłaszcza

do podnoszonego możliwego przyszłego potencjału ubezpieczonej do podjęcia aktywności zawodowej, o czym miałyby świadczyć, zdaniem pozwanego, opinia wychowawcy z 2012 r., iż N. P. dalsza naukę powinna kontynuować w specjalnej szkole zawodowej, Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, iż organ rentowy powyższe stwierdzenie wyjął z kontekstu, albowiem jednocześnie wychowawca ubezpieczonej stwierdził: „z uwagi na słaby kontakt z otoczeniem, trudności w nawiązywaniu relacji z otoczeniem oraz niechęć do nauki, nie potrafię określić zawodu, w jakim N. miałyby kształcić się w szkole ponadgimnazjalnej”. Z całą pewnością zatem powyższej wypowiedzi nie można rozumieć jako stwierdzenia o zdolności wnioskodawczynie do podjęcia zatrudnienia.

Warto również zwrócić uwagę, iż lekarz konsultant ZUS w dniu 8 marca 2013 r. wydał opinię specjalistyczną, w której uznał, że stan psychiczny wnioskodawczynie powoduje, iż utraciła ona zdolność do pracy zgodnie z poziomem posiadanych kwalifikacji, przy czym utrata zdolności do pracy powstała przed 18 rokiem życia.

Skoro zatem N. P. dotknięta jest zarówno upośledzeniem biologicznym, jak i ekonomicznym, uzasadnione jest uznanie jej za osobę całkowicie niezdolną do pracy, a w konsekwencji – przyznanie jej prawa do żądanego świadczenia. Ubezpieczona spełniła bowiem kumulatywnie wszystkie przesłanki wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej.

W tym stanie rzeczy, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł, jak w pkt 1 sentencji wyroku, zmieniając zaskarżony wyrok i przyznając N. P. prawo do renty socjalnej od dnia 1 lutego 2013 r. na stałe, nie stwierdzając przy tym, w oparciu o art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, albowiem do ustalenia prawa wnioskodawczynie do renty socjalnej doszło dopiero na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania sądowego.

W pkt 2 sentencji wyroku Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz N. P. kwotę 30,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

SSA Grażyna Czyżak SSA Michał Bober SSA Daria Stanek